

גרמניה הנאצית והמדיניות הכבושות

הדף הזה מסכם את כל הנושא במילים פשוטות. קוראים לאט, חלק אחר חלק. אחרי כל חלק עוצרים ומספרים לעצמכם מה למדנו.

חינוך, תעמולה ואידאולוגיה במשטר הנאצי

- 1 **חינוך, תעמולה ואידאולוגיה במשטר הנאצי** — מרחב מחיה הכרזה מציגה את הכיבוש הגרמני בפולין, כיבוש חלק ממרחב המחיה עבור העם הגרמני; הכרזה מדברת על בניית גרמניה גדולה באמצעות התפשטות מזרחה ויישוב גרמנים בשטחים האלה 2 תורת הגזע הכרזה קוראת לאנשים השייכים לגזע הגרמני העליון למלא את תפקידם ההיסטורי כיוצרי תרבות ולהתיישב בשטחי העמים הסלאביים, נשאי התרבות הנחותים שנועדו לעבוד ולשרת את בני הגזע הארי 3 עקרון העם הכרזה קוראת לבני העם הגרמני לבוא לחיות ברייך הגרמני הגדול על סמך התפיסה ולפיה בני העם הגרמני צריכים לחיות ברייך הגרמני
- 2 **חינוך, תעמולה ואידאולוגיה במשטר הנאצי - המשך** — עקרון המנהיג הכרזה מגייסת לפעולה באמצעות הצגת קריאה של המנהיג, הפיהרר, האדם המנהיג את כל בני העם הגרמני שרצונו מבטא את רצון העם. היסטוריה, קיץ תשפ"ד, מס' 22261 כיצד מימשו הנאצים את העקרונות האלה באמצעות פעולות שהם נקטו לאחר כיבוש פולין:
- 3 **חינוך, תעמולה ואידאולוגיה במשטר הנאצי - המשך** — עקרון תורת הגזע – התייחסות לאוכלוסייה במדינות הכיבוש על פי דירוגם הגזעי: גירוש אוכלוסייה פולנית, כליאת מנהיגיה ורציחתם, ניצול הסלאבים לעבודות כפייה, שליחת אלפי פולנים לעבודה בגרמניה, גירוש היהודים ובידודם בגטאות, השמדת היהודים, השמדת הצוענים. עקרון מרחב המחיה – העברה של פולנים בכפייה מן השטח שחיו בו ויישוב השטח בגרמנים; ניצול המשאבים והאוצרות שבשטחי הכיבוש (מזון, מוצרי תעשייה, כסף, רכוש וחומרי גלם) והעברתם לגרמניה; כיבוש שטחים נוספים במזרח – מבצע ברברוסה; הקמת מחנות עבודה והעסקת עובדי כפייה בשטחים הכבושים. עקרון המנהיג – מצעדי ראווה, תעמולה

מלחמת העולם השנייה והמאבק בנאצים

- 4 **מלחמת העולם השנייה והמאבק בנאצים** — השינוי מעבר ממצב של עליונות צבאית למצב של נחיתות צבאית. ממסע של כיבושים וניצחונות בשנתיים הראשונות של המלחמה, לקרבות שעיקרן התגוננות ונסיגה של הצבא הגרמני מאזורים שכבש (עד לתבוסה הסופית במאי 1945)
- 5 **צפון אפריקה במלחמת העולם השנייה – פגיעה ביהודים** — איך המלחמה הגיעה אליהם כיבוש צרפת על ידי גרמניה והקמת משטר וישי: יהודי אלג'יריה ותוניסיה נשלטו על ידי משטר וישי, שהנהיג חוקי גזע שפגעו ביהודים. לוב: אחרי המפלה של איטליה (מבצע מצפן) נכנס צבא גרמניה, והחמיר מצב היהודים: החרמת רכוש, הגבלות כלכליות ומחנות ריכוז. תוניסיה, נובמבר 1942: כיבוש גרמני ישיר ומינוי ולטר ראוף לטפל ביהודים. (בעדות דן אפרת: מחנה עבודה ורעב.)

6 צפון אפריקה: מהלכים צבאיים שעצרו את הפגיעה — נקודת מפנה אוקטובר 1942 עד ינואר 1943: הקרב השני באל-עלמיין ומבצע לפיד שחררו את לוב, מרוקו ואלג'יריה משליטת גרמניה, איטליה ומשטר וישי. בעקבות זאת נפסקו הצעדים נגד היהודים באזורים אלה, ונמנע יישום "הפתרון הסופי" כלפיהם. בשאלון נדרשים לבסס את הטענה שקורות יהודי צפון אפריקה הן חלק משואת העם היהודי. לפי הפתרון באוסף, פרוטוקול ועידת ואנזה כלל גם יהודים בשטחי ההשפעה של צרפת ואיטליה בצפון אפריקה.

היבטים נוספים בנושא

7 היבטים נוספים בנושא — העקרונות עקרון המנהיג שעל פיו יש לציית למנהיג ללא עוררין; עקרון שלילת הדמוקרטיה – הערכים והרעיונות שבבסיס הדמוקרטיה עומדים בסתירה לאידאולוגיה הנאצית; עקרון שלילת הקומוניזם – התאוריות שבבסיס המשטר הקומוניסטי עומדות בסתירה לאידאולוגיה הנאצית 2 המימוש חוק הפקידות – דחיקת כל מי שאינו נאמן למשטר מן השירות הציבורי; הקמת מחנה דכאו ששימש לכליאת מתנגדי המשטר; הקמת הגסטאפו לטיפול במתנגדי המשטר; ליל הסכינים הארוכות – חיסול מוקדי כוח מתחרים להיטלר; חוקי נירנברג – שלילת אזרחות ממי שלא "משרת בנאמנות את העם הגרמני והרייך". ניצול והחמרה של הפחד הטבעי מן השונה העקרונות: אנטישמיות; שלילת הקומוניזם; תורת הגזע.

8 היבטים נוספים בנושא - המשך — סוג הקשרים בין יהודים ללא יהודים לפני המלחמה מסורות אנטישמיות ו/או עמים שסבלו מן הכיבוש הקומוניסטי וזיהו את היהודים עם הקומוניסטים השפיעו על נכונות לשתף פעולה עם מדיניות הנאצים כלפי היהודים ועל ריחוק וניכור שהובילו להתעלמות ממעשי הנאצים – "עמידה מן הצד" 2 היחסים של הארץ עם גרמניה בארצות שבהן רוב האוכלוסייה ראתה בגרמנים כובש, הניסיון להצלת יהודים נתפס לעיתים כחלק מן המאבק בכיבוש הנאצי – אקט של מחאה לאומית; בארצות אחרות אוהדת האוכלוסייה את הנאצים וראיתם כ"משחררים" השפיעה על הנכונות של האוכלוסייה המקומית לשתף פעולה עם מדיניות הנאצים כלפי היהודים

9 היבטים נוספים בנושא - המשך — התנאים הטופוגרפיים גבול משותף עם מדינה ניטרלית השפיע על אפשרויות למלט את היהודים – הצלה; גבולות עם ארצות כבושות אחרות הכבידו על אפשרויות ההצלה; תנאים גאוגרפיים כמו ארץ הררית או נקודות יישוב רחוקות סייעו למי שבחר להסתיר/להציל יהודים 2 המיקום ב"סדר החדש" מיקומה של המדינה באידאולוגיה הנאצית ובעיקר הארצות שאוכלוסייתן הוגדרה נחותה מבחינה גזעית ולכן סבלו ממשטר כיבוש מוחלט וטרור קיצוני נגד האוכלוסייה, דבר שהרתיע מניסיונות הצלה בגלל הסכנה לחיי המצילים, לחיי קרוביהם והחשש מפני ענישה קולקטיבית; בארצות אלה הסבל והמצוקה של האוכלוסייה המקומית שהתמקדה בצורך לשרוד בתנאי הכיבוש הקשים השפיעו על עמידה מן הצד של רוב האוכלוסייה.

מה שואלים בבגרות על הנושא הזה?

- ביסוס הטענה בציטוט או התייחסות ישירה לקטע
- נימוק עמדה באמצעות מושגים מקצועיים
- חינוך, תעמולה ואידאולוגיה במשטר הנאצי
- מלחמת העולם השנייה והמאבק בנאצים
- היבטים נוספים בנושא
- סוג הקשרים בין יהודים ללא יהודים לפני המלחמה

טעויות נפוצות — תזכורת אחרונה:

- מציינים את המושג בלי להציג אותו - ציון בלבד לא מספיק.
- שוכחים לקשר את ההסבר לקטע עצמו - חובה ציטוט או התייחסות ישירה לקטע.
- כותבים תשובה כללית בלי המושגים המקצועיים מהמחווין.

מבוסס על חומרי עמוד הנושא באתר ועל מוקדי הלימוד של משרד החינוך (תכנית אשנב). חומר לתרגול ולחזרה עצמית.